

поетичні твори Лесі Українки сприяли становленню нового покоління українських поетів початку ХХ ст.: М. Вороного, О. Олеся, А. Кримського, П. Карманського, Б. Лепкого тощо. Творчий доробок великої поетеси Лесі Українки належить до скарбниці української та світової літератури.

Матеріал впорядкував та відредагував В.Л. Петрушенко

Ігор Карівець

Національний університет “Львівська політехніка”

ПЕРЕДМОВА ДО ЕСЕЮ БАРБАРИ СКАРГИ

Вашій увазі пропонується переклад есею “На початку було слово” Барбари Скарги (Варшава, 25.10.1919 – Ольштин, 18.09.2009).

Барбара Скарга – польський філософ, професор Польської академії наук, представник Варшавської школи істориків ідей. Досліджувала творчість різноманітних філософів: від Аристотеля та А. Бергсона до Ж. Дерріда. Писала на метафізичні теми, про час та зміни.

Чи мав час початок? Чи може людина змінитися настільки, щоб *розпочати* нове життя? Ці питання торкаються безпосередньо кожної людини, кожної екзистенції. У цьому есеї Б. Скарга у доступній формі відповідає на ці питання. Есе написано зрозумілою мовою, без “псевдонаукових” формулювань, без зловживань специфічною термінологією.

Фізики підходять до часу “фізично”, тобто вони розглядають час як (фізичний) предмет, який можна поділити на минуле, теперішнє і майбутнє. Але, запитує Б. Скарга, чи можна поділити час на відрізки та частини, як будь-який інший предмет? Ні, бо час дуже глибоко занурений в наше існування; він є неперервний у тому сенсі, що ми перебуваємо в часі, а час перебуває в нас; ми невіддільні від часу. Однак, ми не можемо відповісти на питання, що таке час. Як казав Св.Августин: “Коли ніхто не питає мене про це, я знаю, але як тільки йдеться про пояснення, я вже не знаю” [1, с. 222].

Нам здається, що ми розпоряджаємося часом, можемо його розпланувати, але це лише нам здається. Насправді ми не є володарями часу, бо час нас знищує; з часом ми старіємо і помираємо. Однак час також і лікує рани, завдані життям; він може бути і другом, і ворогом.

Чи може людина впливати на час? Чи вона є лише заручницею часу? І так, і ні. Не маємо впливу на те, що відбувається в часі, не можемо зупинити час і повернути його назад, щоб виправити помилки. Але можемо змінитися й *розпочати* життя, тобто почати з початку, перервавши час. “Людина приречена на свободу”, скаже Ж.-П. Сартр. Ця свобода є здатністю людини починати нове, а не лише повторювати пройдене. Початок – це завжди переривання та оновлення часу. Скільки разів людина може починати нове? Скільки початків може бути в її житті? Скільки завгодно; все залежить від самої людини, від її усвідомлення власних можливостей і талантів.

Не існуємо ні в минулому, ні в теперішньому, ні в майбутньому. Теперішнє не існує, бо, наприклад, я щойно розмовляв з приятелем надворі, а зараз пишу цю передмову. Розмова з приятелем вже закінчилася, тому її вже “немає”; і це “немає” входить у моє теперішнє; так само я напишу цю передмову, завершу її і це теперішнє також зникне – його також “немає”. Тому не можна говорити, що ми існуємо в “теперішньому”, бо воно постійно зникає. Б. Скарга зазначає: “Живемо, ніби на кінчику ножа. Постійно теперішнє відходить і постійно щось надходить нове. Тому пам’ятаємо, бо інакше нас огорнула би пустка” [2].

Людина – дивна істота, яка може змінюватися в часі, перериваючи його. Фаталізм не є доброю філософією, бо він вбиває волю людини до змін, до започаткування іншого, не того ж самого життя.

1.Св. Августин. Сповідь / Пер. з лат. Ю. Мушака; післям. С. Здіорука. – К.: Основи, 1999. – 319 с. 2. Zegary życia. Rozmowa z prof. Barbarą Skargą. – [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.polityka.pl/kultura/rozmowy/302303,1,rozmowa-z-prof-barbara-skarga.read>